

KRUZING ODREDIŠTA JADRANSKOG MORA

Hrabar, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:336670>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

ANTONIA HRABAR

ZAVRŠNI RAD

KRUZING ODREDIŠTA JADRANSKOG MORA

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

Predmet: Ekonomska geografija

ZAVRŠNI RAD

Kandidat: Antonia Hrabar

Naslov rada: Kruzing odredišta Jadranskog mora

Mentor: mr.sc. Jakša Geić

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	iii
SUMMARY.....	iv
1. OPĆE ODREDNICE KRUZING TURIZMA.....	1
2. KRUZING ODREDIŠTA JADRANSKOG MORA	4
2.1 Kruzing odredišta Republike Hrvatske	4
2.1.1. Luka Dubrovnik	5
2.1.2. Luka Split	7
2.1.3. Luka Šibenik	8
2.1.4. Luka Zadar	9
2.1.5. Luka Rijeka	10
2.1.6. Luka Korčula.....	11
2.2. Kruzing odredišta Republike Italije.....	12
2.2.1. Luka Venecija	12
2.2.2. Luka Trst	14
2.2.3. Luka Ravena.....	14
2.2.4. Luka Bari.....	15
2.3. Kruzing odredišta Republike Slovenije.....	16
2.3.1. Luka Koper.....	17
2.4. Kruzing odredišta Republike Crne Gore.....	17
2.4.1. Luka Kotor	18
2.5. Kruzing odredišta Republike Albanije	19
2.5.1. Luka Drač	19
3. USPOREDBA LUKE DUBROVNIK I LUKE VENECIJA.....	21
4. UTJECAJ KRUZING TURIZMA NA EKOLOGIJU	25
5. ZAKLJUČAK.....	27

LITERATURA	29
POPIS SLIKA.....	32
POPIS TABLICA.....	33
POPIS GRAFIKONA	34

SAŽETAK

Kruzing odredišta Jadranskog mora

Završni rad analizira kruzing odredišta Jadranskog mora. Države uključene u analizu su: Hrvatska, Italija, Slovenija, Crna Gora i Albanija. Analiza je napravljena na temelju podataka o dolasku kruzing brodova i broju putnika. Nakon analize luka po državama Jadranskog mora, napravljena je usporedba luke Dubrovnik i luke Venecija. Razlog odabira luke Dubrovnik i luke Venecija je zbog srodnosti jer je riječ o najrazvijenijim i najprometnijim kruzing pomorskim lukama na Jadranu. Zbog velikog broja brodova u obje luke uvedena su ograničenja broja brodova i putnika jer dolazi do negativnih faktora koji utječu na okoliš i domicilno stanovništvo. Osim toga, Dubrovnik i Venecija su gradovi bogate povijesti, kulture i pod zaštitom su UNESCO-a. Nakon analize, prikazan je utjecaj kruzing turizma na ekologiju koja je bitan faktor koji utječe na turizam i na njegov razvitak u budućnosti. Kruzing turizam ima velik potencijal za razvoj u Republici Hrvatskoj, ali su potrebna ulaganja u infrastrukturu i potpora nadležnih ministarstava.

Ključne riječi: kruzing, Jadran, turizam, odredišta, ekologija, pomorske luke

SUMMARY

Cruising destinations of the Adriatic Sea

The final paper analyzes the cruising destinations of the Adriatic Sea. The countries included in the analysis are: Croatia, Italy, Slovenia, Montenegro and Albania. The analysis was made on the basis of data on the arrival of cruise ships and the number of passengers. After analyzing the ports by the countries of the Adriatic Sea, a comparison was made between the port of Dubrovnik and the port of Venice. The reason for choosing the port of Dubrovnik and the port of Venice is due to the similarity because they are the most developed and busiest cruise seaports on the Adriatic. Due to the large number of ships in both ports, restrictions on the number of ships and passengers have been introduced due to negative factors affecting the environment and the domicile population. In addition, Dubrovnik and Venice are cities rich in history, culture and are under UNESCO protection. After the analysis, the impact of cruising tourism on ecology, which is an important factor influencing tourism and its development in the future, is presented. Cruising tourism has great potential for development in the Republic of Croatia, but investments in infrastructure and support from relevant ministries are needed.

Keywords: cruising, Adriatic, tourism, destinations, ecology, seaports

1. OPĆE ODREDNICE KRUZING TURIZMA

Kruzeri su putnički brodovi koji imaju funkciju zabave i odmora tijekom putovanja, ne služe samo prijevozu od polazišta do odredišta¹. Kruzing putovanja mogu biti domaća, što znači da se odvijaju unutar jedne zemlje ili međunarodna što znači odvijanje u dvije ili više zemalja. Osim zabave na brodu, kruzeri pristaju u turistička odredišta.

Glavni razvoj kruzing turizma počeo je u 19.stoljeću. Razvoj je počeo kasnije nego kod drugih grana turizma zbog prevelikih financijskih izdataka koja ova grana turizma traži, potrebne infrastrukture i kompleksnosti oko same ideje koja je potrebna pri razvoju. Ulaganja su u početku bila velika, kruzing turizam je bio dostupan samo imućnijim građanima. Prve kompanije na početku devetnaestog stoljeća su „*White Star Line*“, „*P&O*“ te „*Hamburg America Line*“. Najveći razvitak kruzing putovanja dogodio se 60-ih godina 20. stoljeća. Godine 1966, norveška kompanija „*Norwegian Caribbean Line*“ plasira godišnji plan putovanja. Radi se o prvom godišnjem planu putovanja u svijetu za inozemstvo. Nakon 60-ih godina 20.stoljeća kruzing turizam krenuo je uzlaznom putanjom i danas se radi o jednom od najpopularnijih načina odmora. Od dvadesetih godina 20.stoljeća do danas, 2020. godine, kruzing turizam je osmišljen kao sve dostupnija grana turizma. Sve države koje žele postići uspjeh u turizmu, a smještene su na moru ili rijekama moraju ulagati u luke i destinacije namijenjene kruzerima².

Kruzing turizam zahtjeva velika financijska ulaganja. Osim ulaganja u infrastrukturu pristaništa, potrebna su ulaganja u prometnu povezanost luka i najbližih gradova i zračnih luka. Uz prometnu povezanost i infrastrukturu potrebno je ulaganje u smještajne kapacitete i prateće turističke usluge određenih mjesta.

U kruzing turizmu postoje 3 velike grupacije koje drže oko 75% svjetske ponude, to su: „*Carnival Corporation*“, „*Caribbean Cruises*“ i „*Star Cruises Group*“³. Prema podacima iz 2006. godine koji se uspoređuju s 2005. godinom, broj putnika koji koriste kružna putovanja se povećao za 2,5 puta tj. približno oko 16 milijuna putnika⁴.

¹ Vojvodić, K., op. cit., str. 156.-162.

² Pavlić: Cruise tourism demand forecasting – The case of Dubrovnik,2013

³ Cruise Industry News (Spring 2006), Caribbean Capacity, New York, str. 72.

⁴ Studija održivog razvoja kruzing turizma u Hrvatskoj, Institut za turizam Zagreb, str. 4, (01.06.2020.)

Tržište koje najviše koristi usluge kruzinga na svijetu su SAD i centralna Amerika, dok su u Europi to državljani Velike Britanije.

Tablica 1. Najveći kruzeri na svijetu

	Ime kruzera	Godina	Broj kabina	Kapacitet
1.	Symphony OTS	2018.	2759	6680
2.	Oasis OTS	2009.	2076	5183
3.	Norwegian Epic	2010.	1817	3634
4.	Freedom OTS	2006.	1817	3634
5.	Liberty OTS	2007.	1817	3634

Izvor: Top 10 Largest Cruise Ships in 2020, <https://www.marineinsight.com/know-more/top-10-largest-cruise-ships-2017/>

Slika 1. Prikaz kruzing luka na Jadranu

Izvor: izrada autorice (15.06.2020).

Brodovi pri pristajanju u luke u Hrvatskoj plaćaju lučke naknade. Lučka naknada određuje se prema broju putnika i bruto tonaži.

Tablica 2. Lučka naknada brodova na kružnim putovanjima (luka Zadar)

STAVKA	OSNOVA	IZNOS (HRK)
	BT- dg BT – gg	
	Do 4000	3400,65
	Od 4001 do 6000	0,88
	Od 6001 do 10000	0,85
	Od 10001 do 15000	0,79
	Od 15001 do 20 000	0,76
	Od 20001 do 30000	0,73
	Od 30001 do 35000	0,70
	Od 35001 do 40000	0,67
	Od 40001 do 50000	0,64
	Od 50001 do 60000	0,61
	Od 60001 do 70000	0,58
	Od 70001 do 80000	0,55
	Od 80001 do 90000	0,52
	Od 90001 do -----	0,49
Brodovi na sidrištu	50% iznosa po BT za brodove vezane uz obalu + 100% pristojba po osnovi putnika	
Pristojba za upotrebu obale po osnovi putnika		
Putnik u tranzitu	Putnik	8,77
Putnik ukrcan/iskrcan	Putnik	15,56
Pristojba za upotrebu obale za po osnovi člana posade		
Izmjena posade	50% pristojbe po ukrcanom/iskrcanom putniku	

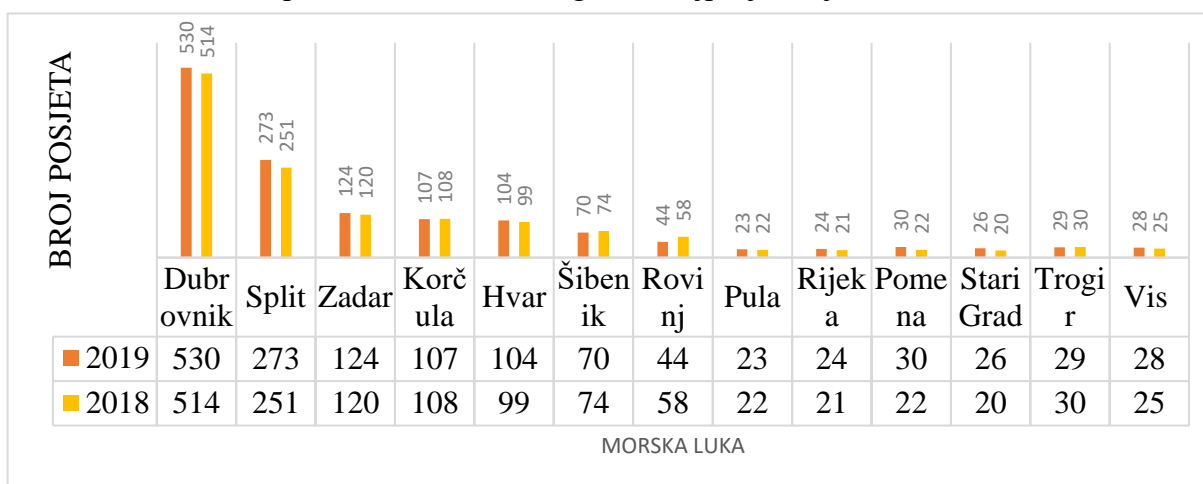
Izvor: Port of Zadar, Odluka o visini lučkih naknada i lučkih naknada pristojbi
http://www.cpazadar.hr/media/pdf/Odluka_o_izmjeni_odluke_o_visini_luckih_pristojbi_i_luckih_naknada-24-06-2020.pdf (15.06.2020.)

2. KRUZING ODREDIŠTA JADRANSKOG MORA

2.1 Kruzing odredišta Republike Hrvatske

Hrvatska ima obećavajuću osnovicu za razvoj kruzing turizma, ali istovremeno treba paziti na kontrolu u lukama i očuvanje okoliša. U Hrvatskoj se nalazi oko 20 luka koje su opremljene za prihvat međunarodnih brodova za kružna putovanja. Osim Dubrovnika, jedne od najpoznatijih luka u svijetu, to su luke u Splitu, Šibeniku, Zadru, Puli i Rijeci⁵. Osim velikih luka, postoji veliki broj manjih luka. Luke za prihvat manjih brodova na kruzing putovanjima su Rovinj, Trogir, Korčula, Ploče, Vis, Krk, Mali Lošinj, Rab, Hvar. U periodu od siječnja 2019. do prosinca iste godine u Hrvatsku je uplovilo 75 stranih brodova i ostvareno je 726 kružnih putovanja. Na brodovima je bilo 1,1 milijun putnika, koji su proveli 1446 dana u Hrvatskoj. Najveći broj kruzing putovanja ostvarili su brodovi pod zastavama Malte (208 putovanja) i Bahama (132 putovanja), dok je najveći broj putnika pristao pod zastavama Paname (287 tisuća putnika) i Malte (258 tisuća putnika). U razdoblju od siječnja do prosinca 2019. broj putovanja stranih brodova na kružim putovanjima bio je veći za 4,8%, a ukupan broj dana boravka brodova bio je veći za 3,2% u odnosu na isto razdoblje 2018. Broj putnika na tim brodovima u spomenutom razdoblju 2019. bio je veći za 8,4% u odnosu na 2018⁶.

Grafikon 1. Prikaz usporedbe 2018. i 2019. godine najposjećenijih luka RH

Izvor: Državni zavod za statistiku, Kružna putovanja stranih brodova u RH u razdoblju od siječnja do prosinca 2019. i 2018. godine, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_08_2019.htm (25.06.2020.)

⁵ The Association of Mediterranean cruise ports, <http://www.medcruise.com/> (25.06.2020.)

⁶ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do studenoga 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_07_2019.htm, (25.06.2020.)

Uspoređujući podatke koje su navedeni na stranici Državnog zavoda za statistiku, broj stranih brodova na kružnim putovanjima je ostao isti (75 brodova), ali je zbog toga broj putovanja porastao sa 693. u 2018. godini na 726. u 2019. godini. Dani boravka putnika su se produžili s 1421 dana na 1466 dana. Najveći indeks rasta dogodio se kod broja putnika (108,4), gdje je broj putnika porastao s 1 033 885 na 1 120 727⁷.

Tablica 3. Prikaz stranih brodova, broja putovanja, dana boravka, te broja putnika s indeksom usporedbe 2018. i 2019. godine

	Siječanj - prosinac 2018. godine	Siječanj – prosinac 2019. godine	Indeksi 2018./2019.
Strani br. kružna put.	75	75	100,0
Putovanja	693	726	104,8
Dani boravka	1 421	1 466	103,2
Putnici na brodu	1 033 885	1 120 727	108,4

Izvor: Državni zavod za statistiku, Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do prosinca 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_08_2019.htm (25.06.2020.)

2.1.1. Luka Dubrovnik

Grad Dubrovnik je destinacija bogate povijesne i kulturne baštine, grad je pod zaštitom UNESCO-a i poznata svjetska destinacija. Dubrovnik ima dvije luke, manju luku u blizini starog grada i luku Gruž. Gruž je moderna luka, osmišljena za prihvata velikog broja putnika (10.000 u danu)⁸, kako bi se rasteretila luka u centru. Luka Dubrovnik je članica Cruise Europe. Luka godišnje ostvaruje promet od 600.000 putnika i ujedno je 5. mediteranska luka po broju putnika. Što se tiče ograničenja za širinu i dužinu broda pri uplovljavanju, toga za dubrovačku luku nema. Gaz je 11 metara, što omogućava privezivanje najvećim kruzerima.⁹

U Republici Hrvatskoj 80% dolazaka putnika godišnje, otpada na dubrovačku luku. Od 243 dana posjećenosti od strane kružnih brodova u godini svega 18 dana prelazi predviđeni broj putnika od 8.000, od čega 6 dana u srpnju i kolovozu. Godišnje samo 4 dana broj putnika je nešto malo veći od 10.000. Broj putnika se ne može računati po kapacitetu broda s obzirom na to da su brodovi u prosjeku popunjeni s oko 85% svoga kapaciteta.¹⁰

⁷ Državni zavod za statistiku, Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do prosinca 2019. (25.06.2020.)

⁸ hrturizam.hr, hrvatski turistički portal, Cruise Critic proglasio Dubrovnik najboljom destinacijom za kružna putovanja na istočnom Mediteranu (27.06.2020.)

⁹ Karakteristike luke Dubrovnik, <https://www.portdubrovnik.hr/karakteristike-luke> (28.06.2020.)

¹⁰ Port of Dubrovnik, Kružna putovanja, <https://www.portdubrovnik.hr/kruzna-putovanja> (25.06.2020.)

Dubrovnik je kao grad visokopozicioniran na tržištu krstarenja na Mediteranu na temelju svojih luka¹¹. Godine 2013. grad Dubrovnik je dobio nagradu za najbolju kruzing destinaciju na Mediteranu. Godine 2015. Lučka uprava Dubrovnik odbila je 40 kruzera koji su poslali zahtjev za pristajanjem upravo zbog velikih gužvi¹², a UNESCO je 2017. ograničio broj posjetitelja grada na 8000 zbog prevelike gužve koja je štetila gradu. Iz tog razloga po gradu su postavljene kamere koje prate broj posjetioca na 37 mjesta po gradu.¹³

Dubrovnik je u 2019. godini u periodu od siječnja do prosinca imao 195 dolazaka brodova za kružna putovanja pod stranom zastavom, što ga stavlja na mjesto najposjećenije luke u Hrvatskoj. Svake godine grad bilježi sve veći broj posjeta kruzera, većinom su to kruzing putovanja koja uključuju Veneciju. Dubrovnik je kao luka sve popularniji i izvan sezone upravo zbog izbjegavanja gužvi.

Slika 2. Luka Gruž, Dubrovnik

Izvor: Port of Dubrovnik, foto - galerija Neven Jerković, <https://www.portdubrovnik.hr/foto-galerija> (25.06.2020.)

¹¹ Đuraković V., Razvoj Dubrovnika kao luke ticanja u kruzing-turizmu i projekt razvoja luke Dubrovnik (25.06.2020.)

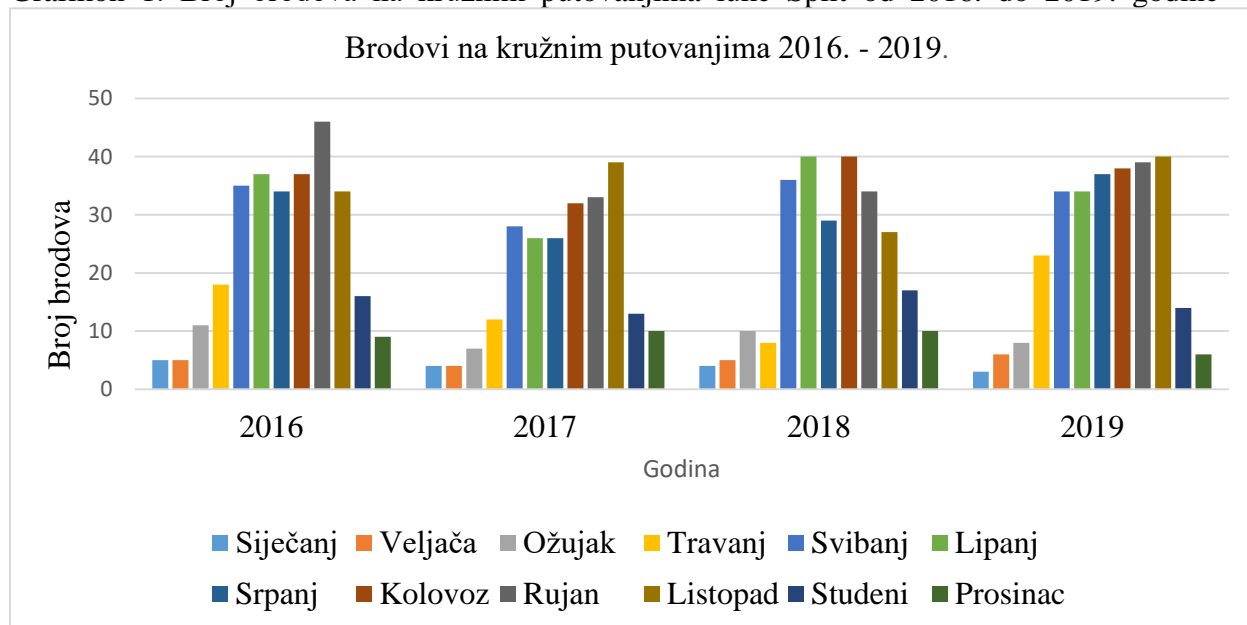
¹² Lučka uprava grada Dubrovnika, <http://www.portdubrovnik.hr/index.php?act=1&lnk=2&lan=hr> (25.06.2020.)

¹³ hrturizam.hr, hrvatski turistički portal, Cruise critic proglasio Dubrovnik najboljom destinacijom za kružna putovanja na istočnom Mediteranu (27.06.2020.)

2.1.2. Luka Split

Split je najprometnija luka Jadrana, sa sve većim brojem putnika iz godine u godinu. Što se tiče kruzing turizma, Split je luka ticanja, ali ima veliku mogućnost dodatnog razvoja¹⁴. Luka Split nalazi se u neposrednoj blizini centra grada, a prometno je povezana s autocestom A1 Zagreb – Split, dok se zračna Luka Resnik nalazi samo 15-tak km od centra grada. To je ujedno trajektna luka koja spaja Split s brojnim hrvatskim otocima i nekim lukama u Italiji. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2019. godine, splitska luka primila je 282 broda namijenjena za kružna 8.2 m¹⁵. Postoje planovi oko prebacivanja luke iz centra grada na sjever Splita (predio Stinice), kako bi se rasteretio centar grada i smanjile gužve, ali to je jako kompleksan projekt za koji je potrebno puno vremena i financijskog ulaganja. Svake godine splitska luka broji sve veći broj putnika i brodova s kružnih putovanja zbog čega se stvaraju velike prometne gužve. Upravo zbog rasterećenja u ljetnoj sezoni, 2010. godine napravljen je projekt rekonstrukcije gata svetog Duje. Gat je omogućio veći broj vezova i mogućnost prihvaćanja brodova koji su na kružnom putovanju. Split ima ograničenje za dužinu broda svedenu na 250 metara i gaz od 10.2. metra¹⁶.

Grafikon 1. Broj brodova na kružnim putovanjima luke Split od 2016. do 2019. godine

Izvor: Port of Split, Statistika kružnih putovanja, <https://portsplit.hr/luka-split/statistike/> (27.06.2020.)

¹⁴ Nadilo, B. (2015.), Vanjski vezovi u splitskoj luci – Rješenje za prihvatanje najvećih putničkih brodova, Građevinar, 67 (5), str. 487

¹⁵ Lučka uprava grada Splita, <https://portsplit.hr/kruzna-putovanja/tehnicki-podaci/> (01.07.2020.)

¹⁶ Lučka uprava grada Splita, <http://www.lukasplit.hr/services/vezovi/> (01.07.2020.)

U prethodnom grafu prikazana su ticanja brodova na kružnim putovanjima prema statistici splitske luke. Vidljivo je kako je u 2019. godini veći broj mjeseci s visokim brojem dolazaka u odnosu na 2016. godinu. Izrazito se vidi porast broja dolazaka u mjesecima predsezone i podsezone, kao i izvan sezone.

2.1.3. Luka Šibenik

Luka Šibenik nalazi se u blizini istoimenog grada. Grad Šibenik glavni je grad šibensko – kninske županije. Izrazito poznata turistička destinacija zbog bogate kulture i UNESCO-ve zaštite šibenske katedrale. Luka Šibenik koja se nalazi u blizini centra jedna je o najzaštićenijih luka Jadrana, zbog svog prirodnog položaja. Luka se nalazi u morskom kanalu sv. Ante, smještena je u potopljenom ušću rijeke Krke koja u dužini od 75 km i visinskom razlikom od 360 m tvori jedinstveni prirodni rezervat¹⁷. U šibensku luku moguće je sidrenje brodova do 250 m dužine, bez ograničenja o gasu tj. dubini. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, u periodu od siječnja 2019. do prosinca iste godine u šibensku luku uplovilo je 70 kruzing brodova¹⁸. Radi se o manjoj luci, ali s velikim rastom u broju putnika prema statistici koju vodi lučka uprava Šibenik.

Tablica 4. Prikaz broja putnika s linijske veze i kruzing putnika Šibenske luke, te broja kruzing dolazaka od 2012. – 2016. godine

GODINA	LINIJSKI PUTNICI	CRUISE PUTNICI	UKUPNO	CRUISE BR. DOL.
2012	13 355	55 347	5 218	84
2013	29 784	72 085	5 028	100
2014	12 693	52 604	5 144	93
2015	17 562	276 668	5 391	92
2016	12 276	288 510	5 813	105

Izvor: Port of Šibenik, Statistika šibenske luke, https://www.portauthority-sibenik.hr/hrv/lučka_uprava/statistika.asp (01.07.2020.)

Tablica prikazuje broj putnika s linijske veze i kruzing putovanja luke Šibenik, te broj kruzing dolazaka u periodu od 2012. godine do 2016. godine. U tom periodu vidljiv je rast broja putnik s kružnih putovanja što ujedno povećava i broj kruzera. Broj putnika na linijskim putovanjima se ne mijenja previše u ovom periodu.

¹⁷ Port of Šibenik, Osnovno o luci, http://www.portauthority-sibenik.hr/hrv/lučka_sibenik/index.asp (01.07.2020.)

¹⁸ Državni zavod za statistiku, Razdoblje siječanj 2019. – prosinac 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_04_2019.htm (01.07.2020.)

2.1.4. Luka Zadar

Zadarska luka se sastoji luke Zadar – putničke luke, luke Gaženica – putničke i trajektne luke i luke Vela Lamjana – ribarske luke. Luka Zadar treća je po kruzing dolascima u Republici Hrvatskoj prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2019. godine.

Gaženica je moderna luka, otvorena 2015. godine iz razloga kako bi se rasteretio trajektni promet i kruzing promet u blizini centra grada. Gaženica ispunjava niz prometnih zahtjeva – otočke, dužobalne, promet međunarodnog tereta, promet putnika iz inozemstva s mega kruzerima i kruzerima te RO-RO promet, uz svu potrebnu infrastrukturu i prateću nadgradnju. Luka Gaženica je s privremenom zgradom terminala puštena u promet u travnju 2015. godine za sve vrste domaćeg trajektnog prijevoza i brodove na kružnom putovanju, a početkom srpnja 2015. godine i za trajektna plovila u međunarodnom prometu¹⁹. Radi se o jednoj o najbolje prometno povezanih luka na Jadranu. Direktna spoj na autocestu A1, neposredna blizina centra grada i blizina zračne luke čine zadarsku luku jednom od najprometnijih²⁰. Prema statistici navedenoj na službenoj stranici lučke uprave Zadar, vidljiv je veliki rast broja putnika, ali i brodova na kružnom putovanju.

Tablica 5. Prikaz broja putnika i broja ticanja luke Zadar u periodu od 2014. – 2019. godine

GODINA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Broj putnika	53 008	70 366	136 462	137 625	166 528	182 682
Broj ticanja	77	92	114	110	120	130

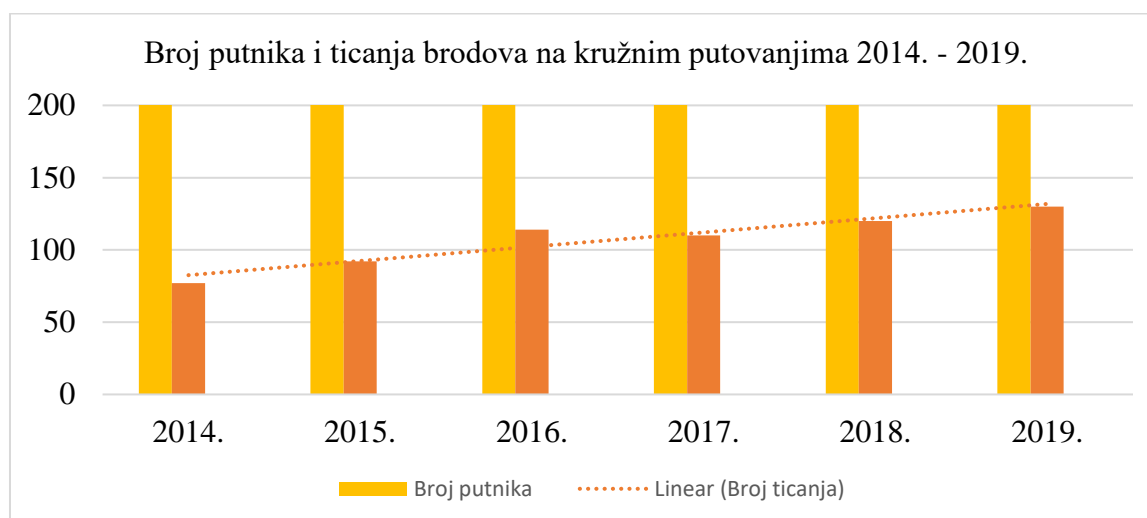
Izvor: Port of Zadar, Tablica putnika i ticanja brodova na kružnim putovanjima za period od 2014. do 2019. godine, <https://www.port-authority-zadar.hr/centar-za-korisnike/statistike/> (01.07.2020.)

Tablica prikazuje ukupan broj putnika i ticanja brodova na kružnim putovanjima, u periodu od 2014. godine do 2019. godine. Najveći rast vidljiv 2016. godine, godinu dana nakon otvaranja luke Gaženica.

¹⁹ Port of Zadar, Luka Gaženica, <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/putnicka-luka-gazenica/> (01.07.2020.)

²⁰ Port of Zadar, <https://www.port-authority-zadar.hr/> (01.07.2020.)

Grafikon 2. Prikaz broja putnika i ticanja brodova na kružnim putovanjima 2014. – 2019.

Izvor: Port of Zadar, Tablica putnika i ticanja brodova na kružnim putovanjima za period od 2014. do 2019. godine, <https://www.port-authority-zadar.hr/centar-za-korisnike/statistike/> (01.07.2020.)

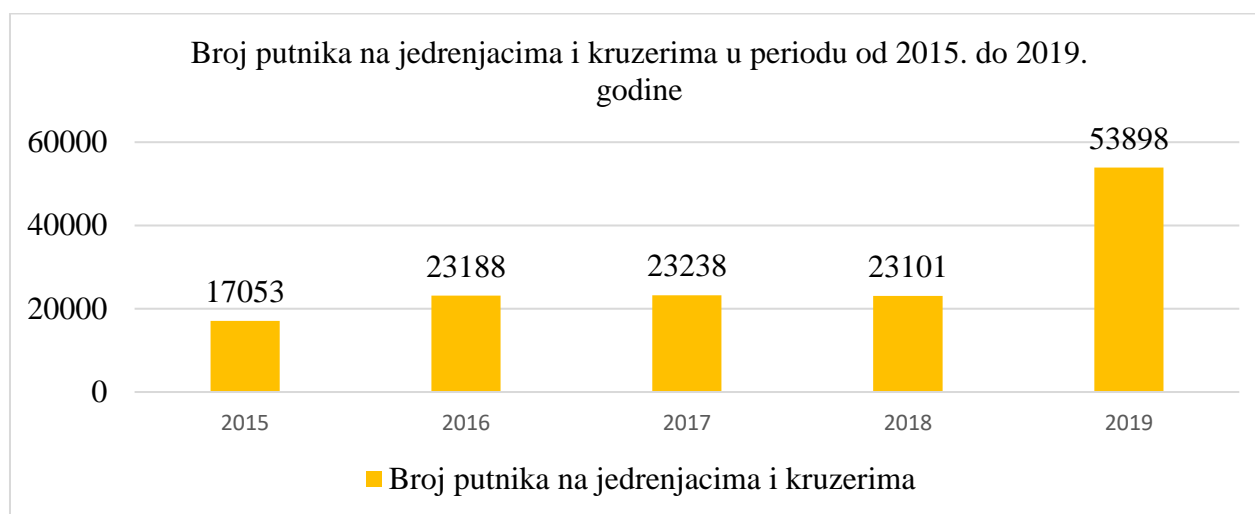
2.1.5. Luka Rijeka

Rijeka je treći grad po veličini u Republici Hrvatskoj i hrvatska najveća teretna luka. Nalazi se na sjeveru Jadranskog mora u Kvarnerskom zaljevu. Godine 1996. proglašena je lukom od velikog interesa za cjelokupno gospodarstvo Hrvatske i postaje najvažnija luka za međunarodni transport²¹. Rijeka je od glavnog grada Zagreba udaljena 166 km, što je u osobitom interesu za transport i prijevoz od i do luke. Rijeka je najveća luka u državi, iako nije kao kruzina destinacija u samom vrhu u Hrvatskoj po broju dolazaka, bitno je spomenuti zbog cjelokupne luke. Prema Državnom zavodu za statistiku u periodu od siječnja 2019. do prosinca iste godine, Rijeka je bila luka ticanja za 24 broda²². Rijeka privlači manje kruzere, koji su drugačiji od ostalih upravo zbog zasićenosti klijenata. Iako je Rijeka prvenstveno teretna luka, od bitne važnosti za Hrvatsku godine 1996. je priključena grupaciji MedCruise što samu luku spaja s ostalim članicama grupacije i unapređuje kvalitetu kao putničke luke. Rijeka ima bogat potencijal pri proširenju i razvitku kruzina turizma, ali potrebna su ulaganja u infrastrukturu i prometnu povezanost luke i grada.

²¹ Port of Rijeka, O ustanovi, <https://www.portauthority.hr/o-ustanovi/> (02.07.2020.)

²² Državni zavod za statistiku Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj, siječanj 2019. – prosinac 2019., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng_publication/2019/04-03-05_04_2019.htm (02.07.2020.)

Grafikon 3. Prikaz broja putnika na jedrenjacima i kruzerima 2015. – 2019. godine

Izvor: Statistika - Port of Rijeka, <https://www.portauthority.hr/statistike-i-tarife/> (02.07.2020.)

Grafikon prikazuje broj putnika na jedrenjacima i kruzerima u periodu od 2015. godine do 2019. godine. Uspoređujući broj putnika, vidi se veliki rast dolazaka jedrenjaka i kruzera u 2019. godini. Godine 2015. luka Rijeka broji 17053 putnika, dok u 2019. godini taj broj raste na 53898.

2.1.6. Luka Korčula

Luka Korčula nalazi se na istoimenom otoku i gradu. Pripada Dubrovačko – neretvanskoj županiji. Godine 2007. Lučka uprava Korčula postala je županijska uprava razdvajanjem od dubrovačke lučke uprave. Korčula upravlja s 13 lučkih područja od županijskog značaja²³. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2019. godine, Korčula je bila luka ticanja za 107 kruzing brodova. Korčula je luka za manje brodove, zbog toga je 7. srpnja 2020. godine potpisan ugovor o izgradnji nove luke Polačište s 2 gata i graničnim prijelazom²⁴. Luka bi trebala modernizirati i razviti kruzing turizam na ovom popularnom kruzing odredištu koje unatoč slaboj infrastrukturi broji velike brojeve dolazaka. Osim kruzera, luka Korčula je veza za lokalne trajektne linije sa Splitom, Dubrovnikom, Hvarom i nekim mjestima na samom otoku Korčuli.

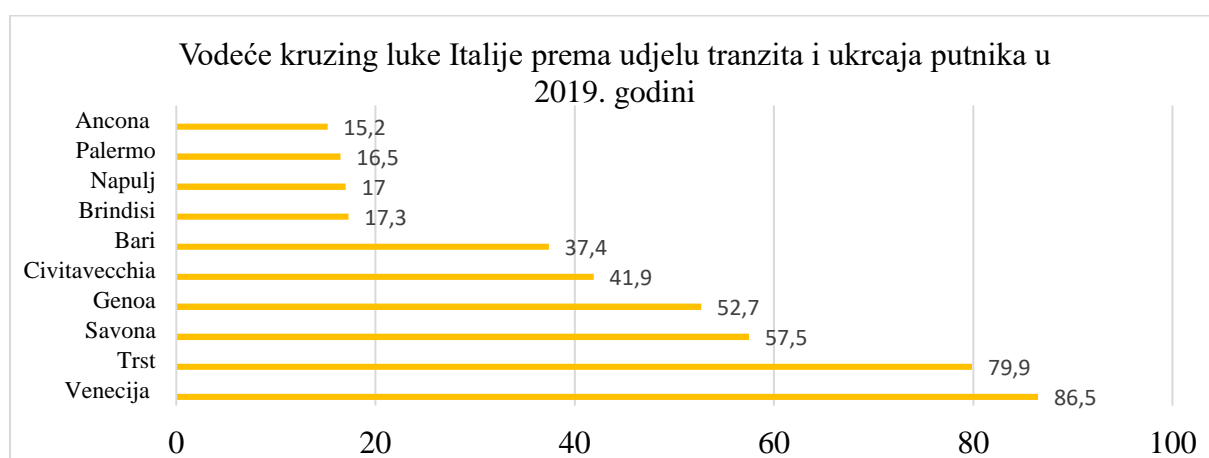
²³Port of Korčula, <http://www.portkorcula.eu/> (29.07.2020.)

²⁴Dubrovački dnevnik <https://dubrovaackidnevnik.net.hr/vijesti/zupanija/potpisani-ugovori-o-izgradnji-nove-luke-polaciste-i-rekonstrukciji-pristupne-ceste> (29.07.2020.)

2.2. Kruzing odredišta Republike Italije

Italija je najveća država na Jadranskom moru. S obzirom na to da je istočna obala Italije slabije razvijena, manje je destinacija uključenih u aranžmanima kruzing putovanja. Izuzetak je Venecija, najpoznatiji grad na Jadranu zbog svoje bogate povijesti i kulturne baštine. Među važnijim lukama ticanja na Jadranskom dijelu Italije uz Veneciju, ističu se Trst, Ravena i Bari. Italija je jedna od najrazvijenijih država što se tiče kruzing turizma, s mnogo luka i bogatom infrastrukturom.

Grafikon 4. Prikaz vodećih luka cijele Italije prema udjelu tranzita i ukrcaja putnika 2019.

Izvor: Statista.com, Leading cruise ports in Italy 2019, by share of embarking and transit passengers
Published by Statista Research Department, <https://www.statista.com/statistics/623716/cruise-industry-ports-in-italy-by-embarking-and-transit-passengers/> (03.06.2020)

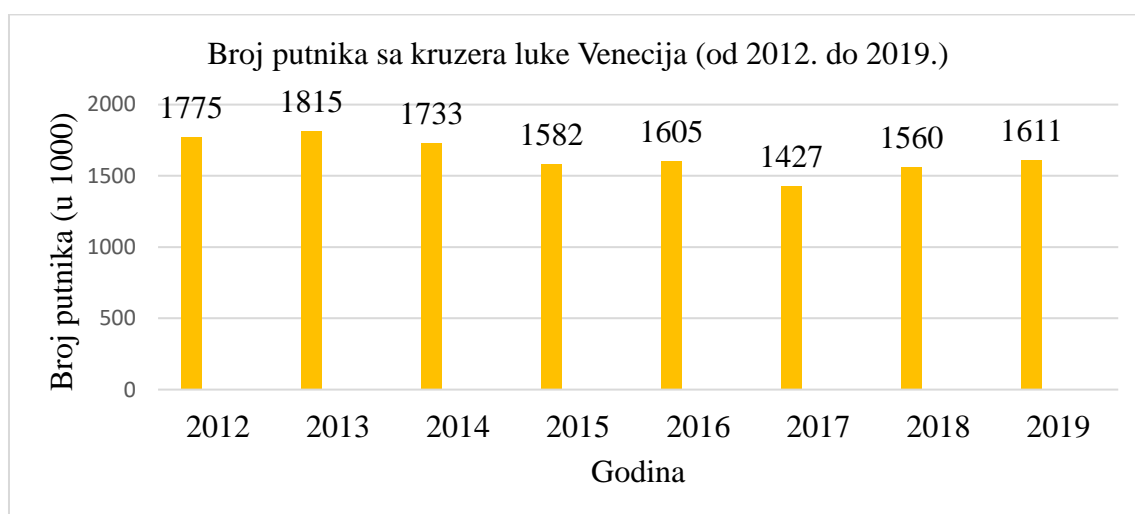
2.2.1. Luka Venecija

Luka Venecija nalazi se na sjevernom dijelu Jadrana. Venecija se nalazi u mletačkom zaljevu i stoljećima je među važnijim lukama Mediterana. Lučki sustav regije Veneto sastoji se od luke Venecija i luke *Chioggia*. Luka Venecija je 2. luka kruzing luka po broju putnika u Europi (poslije Barcelone) i ukupno 22. luka u svijetu²⁵. Luka se nalazi se 20.450.000 m², od toga je 10 suvremenih putničkih terminala. Luka je namijenjena za 10 putničkih brodova na površini od 3,5 km pristaništa. Nalazi se 10 terminala za brodove namijenjene krstarenju i 11 ukupnih vezova. U luci je zaposleno oko 4200 ljudi, dok samo putnička luka Venecija ima preko 1.700 izravnih zaposlenika. Prema podacima na službenoj stranici luke Venecija, godišnje kroz luku

²⁵Avodi Crowds, Analyzing Venice 2020 cruise data - <https://avoid-crowds.com/analyzing-venice-2020-cruise-data/> (29.07.2020.)

prođe približno 1 650 000 putnika. Godišnje oko 600 kruzing brodova posjeti Veneciju zbog čega je grad postavio brojna ograničenja zbog velikog broja turista, koji narušavaju grad. Venecija je grad pod zaštitom UNESCO-a, a luka se nalazi u blizini grada što dodatno narušava izgled grada. Grad je 2013. godine zabranio brodovima s više od 96.000 tona uplovljavanje u grad, ali ta odluka je s vremenom poništena²⁶. Problem nije samo broj putnika, već i valovi koje brodovi prave. Naime, valovi stvaraju poremećaje u temeljima građevina u centru Venecije. Godine 2017. je objavljeno kako će se kruzing brodovi pristajati na terminalima Fusina i Lombardia, udaljeni od središta grada.

Grafikon 5. Prikaz broja kruzing putnika luke Venecija 2012. – 2019.

Izvor: Number of cruise passengers at the port of Venice, Italy from 2012 to 2019, statista.com (29.07.2020.)

U grafu se vidi kako od 2012. godine do 2019. godine, broj putnika koji su posjetili Veneciju prešao 1 500 000. Osobit pad se vidi u 2017. godini, nakon zabrane uplovljavanja brodova viših od 10 paluba. U 2017. godini broj brodova koji uplovljavaju smanjio za preko 10% - s 529 (u 2016.) na 470, dok je broj putnika u krstarenju smanjen je za 11,4% u odnosu na 2016. godinu, što je izrazito pogodilo financije grada i same luke.

²⁶Hrturizam.hr, <https://hrturizam.hr/venecija-zabranila-velikim-kruzerima-pristup-povijesnom-sredistu-grada/> (29.07.2020.)

Slika 3. Kruzer prolazi ispred samog centra Venecije

Izvor: Viator.com (29.07.2020.)

2.2.2 Luka Trst

Trst se nalazi na sjeveru Jadranskog mora, 145 km od Venecije. Trst je talijanski lučki grad, koji uz luku ima bogatu baštinu i kulturu. U blizini grada nalazi se i privatno brodogradilište *Fincantieri*. Luka Trst je najveća pomorska luka na Jadranu, koristi je Republika Austrija, zbog toga što nema izlaz na more. Trst je prvenstveno teretna luka, ali kruzing turizam je u razvoju²⁷. Nakon ulaganja u infrastrukturu i preuređenja trenutnih građevina, u luku će moći uploviti kruzeri do 300 metara dužine.

2.2.3. Luka Ravenna

Ravenna je grad na sjeveru Jadrana koji zbog nanosa rijeke Pad nema izlaz na more. Luka Corsini (*Marina di Ravenna*) i grad Ravenna spojeni su prokopanim kanalom u dužini od 11,2 km²⁸. Zbog svog povoljnog geostrateškog položaja, luka Ravenna okarakterizirana je kao vodeća u Italiji po trgovini s tržištima istočnog Sredozemlja i Crnog mora. Pristanište luke nalazi se u kanalu koji se povezan sa središnjem dijelom grada. Obalni lukobrani, brodogradilišta,

²⁷Cruise schedule, live map, terminals, news, <https://www.cruisemapper.com/ports/trieste-port-280> (29.07.2020.)

²⁸Ravenna, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=51983> (29.07.2020.)

terminali za teret te za putničke i kruzing linije nalaze se u gradovima *Porto Corsini* i *Marina di Ravenna*. Uključivanje Ravene u sustav glavne prometne mreže i povezanost s glavnim prometnim mrežama čine luku lako dostupnom iz najvažnijih talijanskih i europskih središta. Njegova povezanost s mrežom autocesta osigurava brze transfere prema sjevernim talijanskim regijama, alpskim regijama i pograničnim zemljama te zemljama srednje i sjeverne Europe. Veza s Rimom i Jugom osigurana je autocestom E45, odnosno autocestom A14. Početkom 2011. godine izgrađen je novi kruzerski terminal u *Porto Corsiniju* čime je Ravenna ušla u krug mediteranskih krstarenja, proširivši ponudu svoje luke, te otvarajući svoju ponudu do bogatog dijela turističkog tržišta. Već u prvoj godini rada, novi je terminal upravljao s više od 80 velikih krstarećih brodova koji su brojili 156.000 putnika. Sama luka osnovana je u dalekoj prošlosti kao vojna i trgovačka luka. Danas je Marina u Raveni jedno od najljepših ljetovališta u toj regiji. Sjeveroistočno od središta grad nalazi se *Lidi Suda*, ljetovalište smješteno južno od kanala *Candiano*, kanala koji povezuje Ravenu s Jadranskim morem.²⁹

2.2.4. Luka Bari

Luka Bari smještena je u istoimenom talijanskom gradu Bari. Lučki promet uglavnom je usmjeren prema Balkanskom poluotoku i Bliskom Istoku. Luka Bari tradicionalno se smatra vratima između Europe, Balkanskog poluotoka i Bliskog Istoka. Samo u 2018. godini u navedenoj luci je zabilježeno više od milijun putnika na trajektima i oko 573.000 putnika na kružnim putovanjima. Morsko dno luke Bari duboko je više od 2,5 metara, a sama luka ima dva pristaništa za ribolov. Unutar lučkog područja luke Bari nalazi se pet slivova koji čine *Darsena di Ponente*, *Bacino Grande*, *Darsena di Levante*, *Darsena Interna* i *Darsena Vecchia*. Luka je izložena sjevernom vjetru, a dubina lučkog područja varira od 3 do 10 m. Unutar navedenog područja prijevoz je omogućen za komercijalne i putničke brodove. U posljednjih nekoliko godina luka Bari je povećala putnički promet povezan uz krstarenja. Neke od tvrtki koja svoja krstarenja vežu uz luku Bari su talijanska AIDA krstarenja, talijanski *Costa Cruises*, krstarenja MSC-om na Malti, *Royal Caribbean International* krstarenja i dr. Osim turističke svrhe, luka Bari je poznata trgovačka luka koju je Europska unija uvrstila u mreže TEN-T kao glavnu luka koridora *Helsinki-Valletta*. Preko luke Bari moguće je izvesti i uvesti robu u, ili iz bilo kojeg

²⁹Port Ravenna, <http://www.port.ravenna.it/home-en/> (29.08.2020.)

dijela svijeta zahvaljujući prisutnosti kontejnerske linije *MSC*-a povezane s glavnom lukom *Gioia Tauro*.³⁰

Slika 4. Grad Bari, Italija snimljen iz zraka

Izvor: https://hr.vratrrips.com/wp-content/uploads/images/bari_tr_eu.jpg (20.07.2020.)

2.3. Kruzing odredišta Republike Slovenije

Slovenija je država na sjeveroistoku Jadranskog mora. Ima kratku obalu od 48 km. Zbog toga postoji samo jedna morska luka Koper. Iako je samo jedna luka, ona je od velike važnosti za cijelu regiju. Koper je prvenstveno transportna luka, ali u zadnje vrijeme jačaju ulaganja u kruzing putovanja. Veliki broj kruzing kompanija drži luku Koper za luku ticanja, što pridonosi svake godine rastu broja putnika. Iako je Slovenija velikim dijelom alpska država i zimski turizam je znatno razvijeniji od ljetnog, postoje brojni projekti namijenjeni jačanju ljetnog turizma i ulaganja u kruzing turizam. Slovenski turizam se većinom bazira na šume, koje su simbol Slovenije, Postojansku jamu koja je pod zaštitom UNESCO-a i NP Triglav³¹.

³⁰Luka Bari, <https://www.borderline24.com/2019/02/06/bari-banchina-del-porto-intitolata-ai-fratelli-tatarella-onoriamo-due-persone-dato-lustro-alla-citta/> (1.9.2020.)

³¹Slovenija, <https://www.dinarskogorje.com/dr382ave-dinarskog-prostora-i-njihova-prirodna-obilje382ja.html> (25.07.2020.)

2.3.1. Luka Koper

Koper je lučki grad na obali Slovenije od velikog značaja za cijelu državu. Naime osim turističke važnosti, Koper je jedina teretna luka u kojoj se odvija cjelokupni morski promet. Osnovana je 1957. godine³². Koper je prometno povezan s glavnim gradom Ljubljanom i Mariborom, te susjednim državama (Italija, Austrija, Hrvatska, Mađarska). Prema podacima iz 2015.godine koji su preuzeti sa službene stranice luke Koper, broj brodova s kružnih putovanja u luci je bio 45, s ukupno 58 970 putnika.

Tablica 6. Broj putnika luke Koper od 2015.godine do 2019. godine

Godina	Broj putnika
2015.	57 983
2016.	78 923
2017.	72 175
2018.	101 415
2019.	115 581

Izvor: Detailed statistics – Port of Koper, <https://www.luka-kp.si/eng/311> (30.07.2020.)

Tablica prikazuje broj putnika luke Koper u periodu od 2015. godine do 2019. godine. Vidljiv je rast od 100 posto uspoređujući 2015. godinu i 2019. godinu.

2.4. Kruzing odredišta Republike Crne Gore

Crna Gora je država na jugoistočnom dijelu Jadranskog mora. Privlačna mala zemlja bogate prirodne i kulturne baštine, privlači svake godine sve veći broj turista, ali posebno brodova na kružnim putovanjima. Crna Gora broji 3 luke. To su: Bar, Kotor i Zelenika. Luka Bar je najvažnija teretna luka Crne Gore. Uspoređujući s Hrvatskom, za Crnu Goru je važna kao luka Rijeka za Hrvatsku. Najznačajnija turistička luka je Kotor u Bokokotorskom zaljevu. Luka Zelenika također je smještena u Bokokotorskom zaljevu. Osim 3 luke, Crna Gora broji veliki broj marina koje su bogato opremljene najmodernijom opremom i infrastrukturom za prihvat luksuznih jahti koje često dolaze u Crnu Goru³³. Najopremljenije marine su: Ulcinj, Budva, Tivat, Zelenika te Herceg Novi, uz marine koje se nalaze u Kotoru i Baru.

³²Port of Koper – Port history, <https://www.luka-kp.si/eng/more-about-port-s-history> (30.07.2020.)

³³Visit Montenegro, <https://me.visit-montenegro.com/transport/transportation-ports-marinas/> (26.07.2020.)

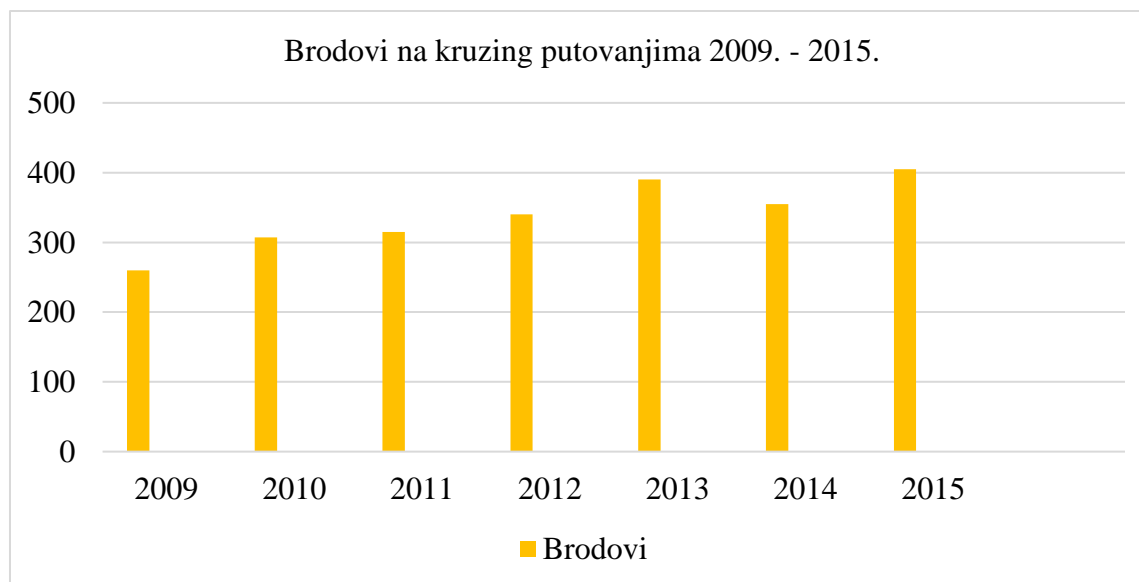
2.4.1. Luka Kotor

Kotor se nalazi na jugo – istočnom djelu Jadranskog mora u zaljevu Boka Kotorska. Kotor se prometno nalazi uz jadransku magistralu koja povezuje grad tj. luku s gradovima na obali i u unutrašnjosti. Luka Kotor spominje se u dokumentima već u drugoj polovini 12. stoljeća.

U 70-tim godinama 20. stoljeća, prvi turistički brodovi počinju pristajati u kotorsku luku³⁴. Nakon velikog potresa 1979. godine, lučka uprava pokreće obnovu i rekonstrukciju. Tijekom 90-tih godina luka stagnira u razvitku zbog političkih nesuglasica. Godine 1997. luka Kotor doživljava rast i razvoj koji traje do danas³⁵. Luka Kotor povezana je s više luka na Jadranu. Dubrovnik se nalazi na samo 40 Nm udaljenosti, što pridonosi međusobnoj povezanosti Crne Gore i Hrvatske.

Sljedeći grafikon prikazuje broj kruzing brodova u luci Kotor. Prikazan je period od 2009. do 2015. godine zbog nedostupnosti podataka. Iako se radi o periodu od prije 5 godina, vidljiv je rast. Godine 2009. luka Kotor bilježi oko 250 brodova u godini, dok se taj broj u 2015. godini penje na oko 400 brodova u godini dana.

Grafikon 6. Prikaz broja kruzing brodova na putovanjima luke Kotor (2009. – 2015.)

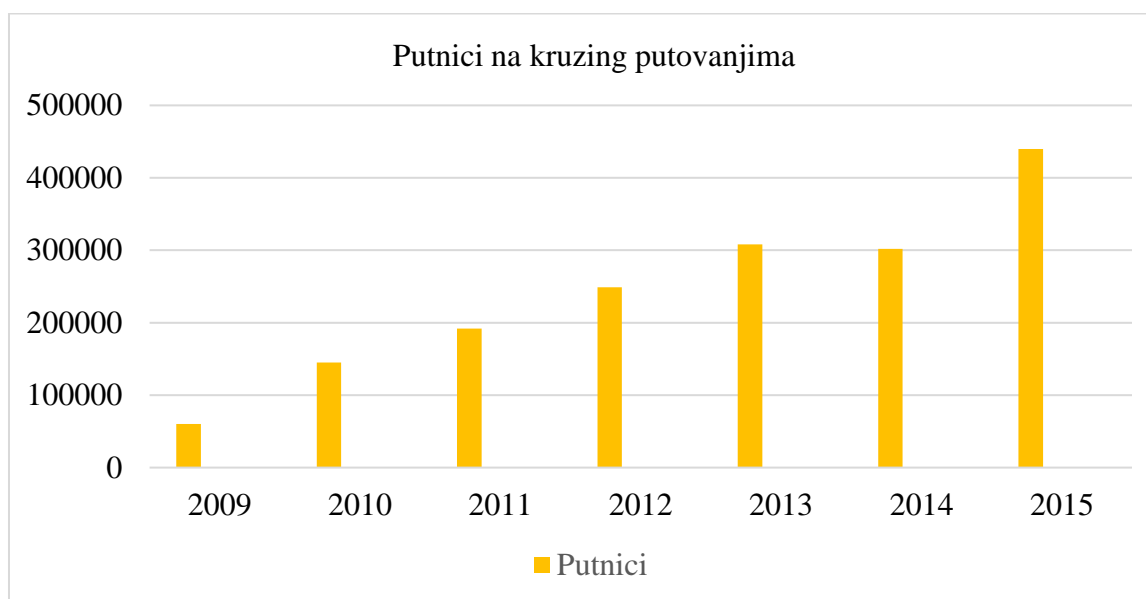

Izvor: Port of Kotor, Statistički prikaz, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/statisticki-podaci.html> (29.07.2020.)

³⁴Port of Kotor, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/statisticki-podaci.html> (29.07.2020.)

³⁵Port of Kotor, Istorijat, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/istorijat.html> (29.07.2020.)

Grafikon 7. Prikaz broja putnika na kruzing putovanjima luke Kotor (2009. – 2015.)

Izvor: Port of Kotor, Statistički prikaz, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/statisticki-podaci.html> (29.07.2020.)

Grafikon 7 i 8 prikazuju broj brodova odnosno putnika na kruzing putovanjima luke Kotor. Zbog nedostatka podataka uzeti su podatci u periodu od 2009. godine do 2015. godine. Uspoređujući podatke vidljiv je rast broja brodova odnosno putnika. Najveći rast vidljiv je 2013. godine, što se nastavilo u narednim godinama.

2.5. Kruzing odredišta Republike Albanije

Albanija je južna europska država koja graniči s Crnom Gorom, Kosovom, Sjevernom Makedonijom i Grčkom. Glavni grad je Tirana, a najveća luka je Drač u istoimenom gradu. Od ostalih luka spominju se: *Vlorë*, *Shëngjin* i *Sarandë*.

2.5.1. Luka Drač

Drač (alb. Durrës) je drugi grad po veličini u Albaniji, nalazi se na obali Jadranskog mora i glavna je albanska morska luka. Luka je od prometnog i teretnog značaja za cijelu Albaniju. Prometno povezan autocestom i željeznicom, dok se zračni promet odvija u glavnom gradu u ZL-Tirana. Luka je prometno povezana trajektima s Italijom, najviše s lukom Bari zbog blizine. Najveći rast luke dogodio se od 2011. godine od kad je krenula obnova i rekonstrukcija³⁶.

³⁶Durrës Albania, <http://albania.al/destinations/durres/> (30.07.2020.)

Godišnje kroz luku prođe oko 1,5 milijun putnika, što ovu luku svrstava u jednu od najvećih na Jadranu³⁷.

Tablica 7. Broj putnika luke Durres od 2014. do 2019. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Ulazak putnika	379699	365128	411874	428277	420211	431919
Izlazak putnika	394983	409283	427724	451628	434426	446768
UKUPNO	774682	774411	839598	879905	854637	878687

Izvor: Durres Port,
<http://www.durresport.al/index.php/statistikat/>(30.07.2020.)

Tablica prikazuje broj ulazaka i izlazaka putnika luke Drač u periodu od 2014. godine do 2019. godine. Uspoređujući ukupan broj u trećem redu tablice, vidljiv je rast od oko 100 tisuća putnika u periodu od 5 godina, što je pozitivan rast luke.

³⁷Port of Durres, <http://www.durresport.al/> (30.07.2020.)

3. USPOREDBA LUKE DUBROVNIK I LUKE VENECIJA

Luka Dubrovnik sagrađena je 1832. g. kada je uspostavljen pomorski lazaret. U samom početku razvoja luka je bila teretno – putnička, da bi kasnije bila specijalizirana za prihvat drvene građe i velikih hladnjača za skladištenje robe. Usprkos navedenom, Dubrovnik je već u davnim godinama započinjao razvijati turizam i posao kružnog putovanja. Nakon domovinskog rata Dubrovnik je svoje resurse usmjerio u razvijanje putničke luke te tako postao jedna od najznačajnijih destinacija putnika na kružnim putovanjima Jadranom.

Danas, luka Gruž sadrži devet vezova. Dužina lučke obale iznosi 1600 m, dok širina obale iznosi 20 – 70 m. Za putnike u luci su osigurani razni sadržaji, poput javnog parkirališta, informacijskog ureda, restorana, barova, bankomata i sl. Luci se može pristupiti putem navigacijskog plovnog puta kroz Velika Vrata ili južnim prilazom iz smjera Koločepskog kanala. Ako se luci pristupa kopnenim putem, putnici se mogu služiti Jadranskom magistralom koja je povezuje sve važne primorske gradove od Rijeke do Zadra, Šibenika, Splita, Makarske i Dubrovnika.

U usporedbi s razvijenim državama svijeta, kruzning turizam se je pojavio relativno kasno u Hrvatskoj. Glavno tržište kruzning turizma odnosni se na tržište SAD-a i Kanade. Na području Europske unije u kruzning putovanjima dominira Velika Britanija. Područje kruzning turizma sve se više razvija zbog povoljne cijene i dostupnosti putovanja. Pošto su cijene povoljnije, turisti odabiru kraća putovanja, pa s time raste potražnja za novim kruzerima i destinacijama. Lučke uprave sve se više suočavaju s konkurencijom drugih luka te neprekidno rade na usavršavanju vlastitih standarda i usluga.

Iako je interes putnika za kruzning putovanja u luci Dubrovnik svake godine sve veći, lučka uprava sukladno odredbama studije „*Održivog razvoja cruising turizma u Hrvatskog*” nastojati ograničiti broj turista na putovanjima ove vrste. Grad Dubrovnik, kao jedna od najatraktivnijih destinacija na Jadranu, uveo je niz mjera u svrhu ograničavanja broja putnika na kruzning putovanjima. Broj putnika je ograničen na 8000 dnevno, iako u vrijeme najveće potražnje tijekom ljetnih mjeseci navedena brojka prelazi predviđeni broj putnika. Osim glavne turističke sezone, velika kompanije svoje brodove dovode i van turističke sezone. Zbog izrazito velikih

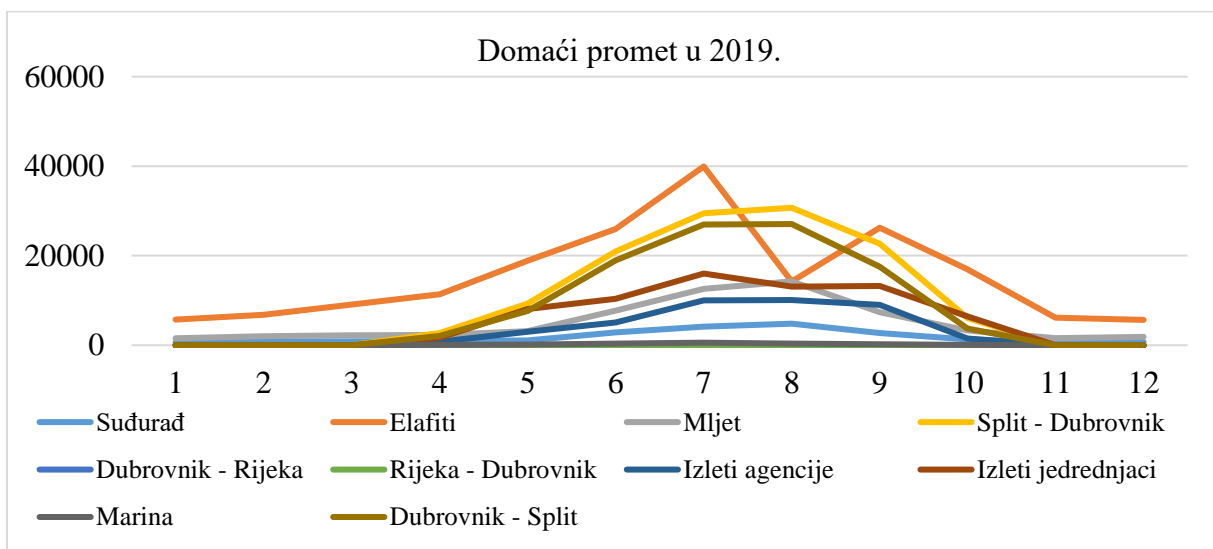
gužvi, lučka uprava u Dubrovniku je 2015. godine morala odbiti četrdesetak upita velikih kompanija kako bi se broj putnika u gradu ograničio.

Slika 5. Luka Dubrovnik

Izvor: <https://www.portdubrovnik.hr/foto-galerija> (02.09.2020.)

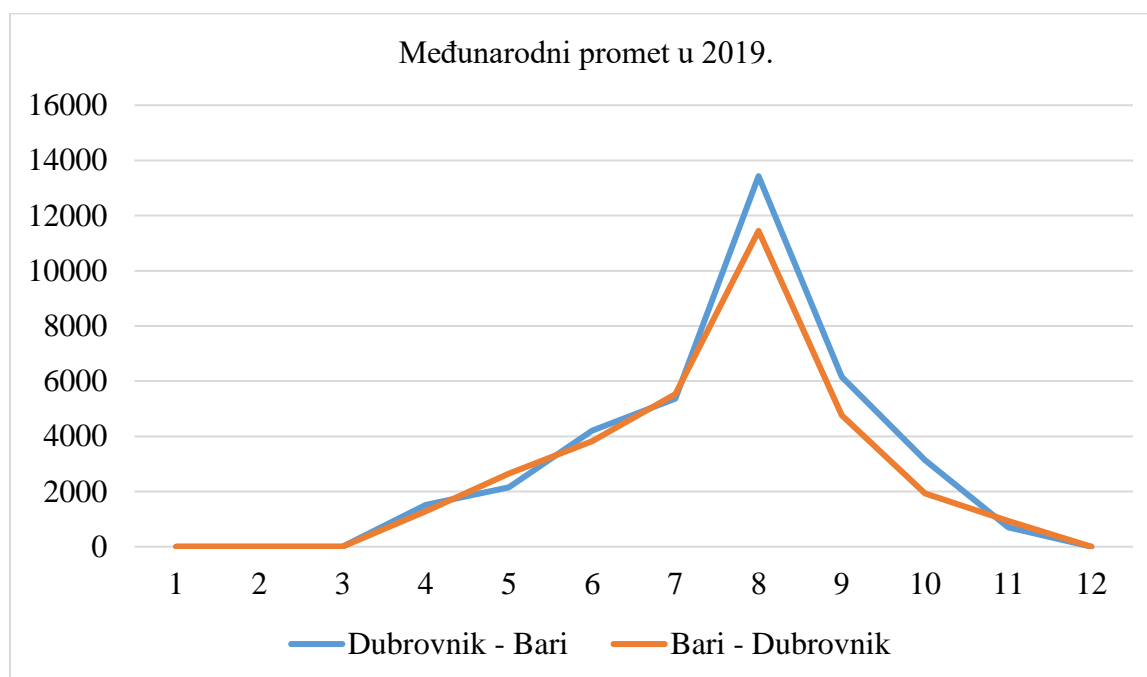
Grafikon 8. Prikaz domaćeg prometa luke Dubrovnik u 2019. godini

Izvor: Lučka uprava Dubrovnik, Statistički prikaz, <https://www.portdubrovnik.hr/statistika/?idKat=1&godina=2019> (02.09.2020.)

U prethodnom grafikonu prikazan je domaći promet u luci Dubrovnik za razdoblje 2019. godine. Postojeće linije prometovanja u luci Dubrovnik odnose se na linije: Dubrovnik – Rijeka, Rijeka – Dubrovnik, Elafiti, Suđurađ, Mljet, Dubrovnik – Split, Split – Dubrovnik, Marina te izleti jedrenjacima i Agencijama. U 2019. godini ostvareno je ukupno 604.791 linija unutar domaćeg prometa. Linije Dubrovnik – Rijeka i Rijeka – Dubrovnik nisu prometovale u 2019. g. U luci Dubrovnik najviše je prometovala linija prema Elafitima. Najveći porast uočen je u srpnju 2019. g. s 39 941 prijevoza.

Grafikon 9. Prikaz međunarodnog prometa u 2019. godini

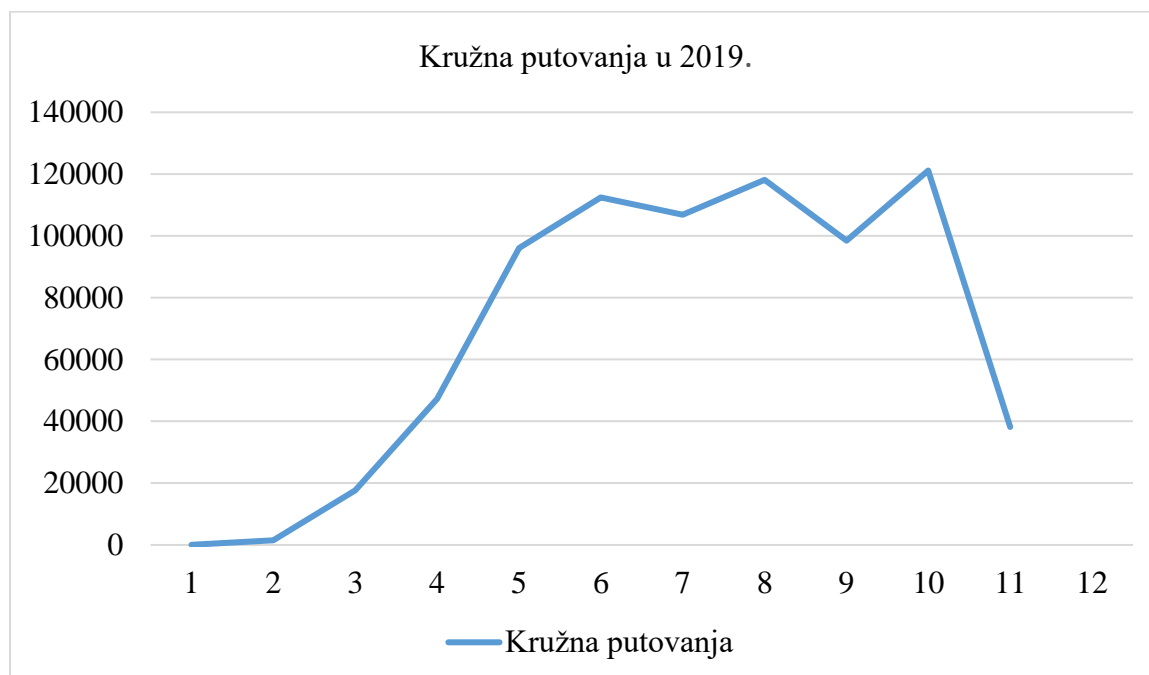

Izvor: Lučka uprava Dubrovnik, statistički prikaz,
<https://www.portdubrovnik.hr/statistika/?idKat=1&godina=2019> (02.09.2020.)

U 2019. g. ostvareno ukupno 69 049 linija u međunarodnom prometu. Promet se je odvijao na linijama Dubrovnik – Bari i Bari – Dubrovnik. Poseban porast zabilježen je u kolovozu 2019. g. na liniji Dubrovnik – Bari s prometom od ukupno 13 430 linija.

Lučka uprava Dubrovnik je u 2019. g. zabilježila ukupno 768 924 linija kružnih putovanja. Najviše linija je prometovao u kolovozu 2019. g., odnosno njih 118 111. Najmanje prometa je zabilježeno u siječnju 2019. g., odnosno ukupno 53 putovanja.

Grafikon 11. Broj kružnih putovanja u 2019. godini

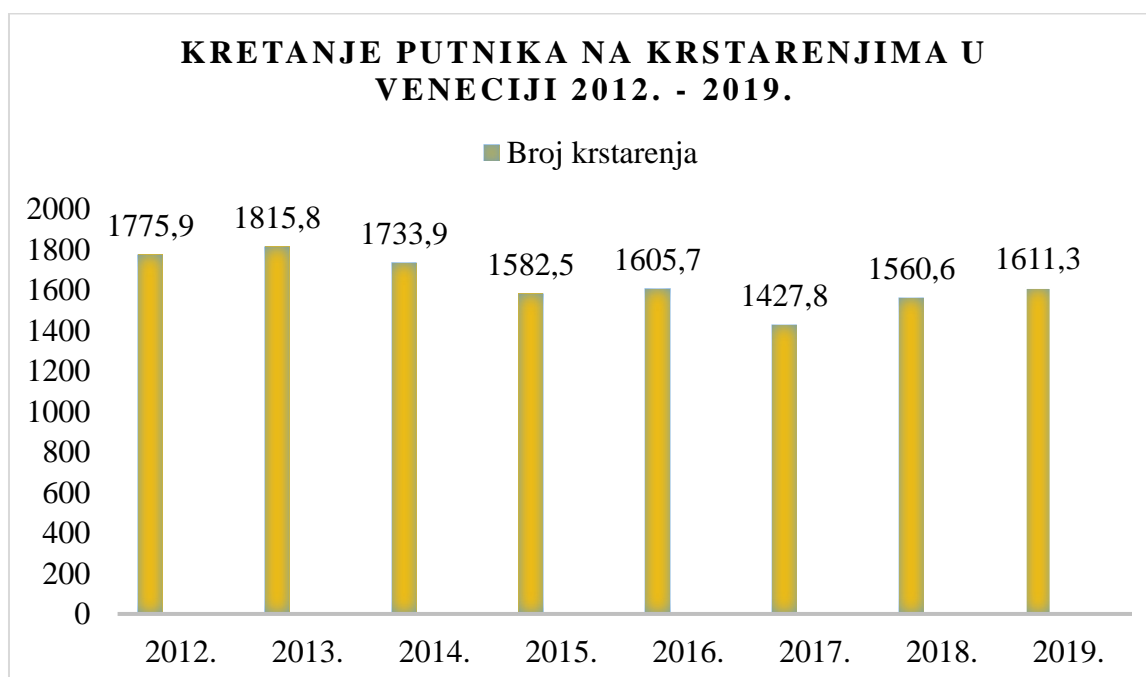

Izvor: Lučka uprava Dubrovnik, statistički prikaz,
<https://www.portdubrovnik.hr/statistika/?idKat=1&godina=2019> (02.09.2020.)

Luka Venecija najveća je krizing luka u Italiji. Područje luke prostire se na 20.450.000 m² koje uključuje prostor za logističke aktivnosti. Na području luke nalazi se 30.000 m obale sa 163 aktivna veza. Luka Venecija može istovremeno ugostiti brojne brodove različitih oblika i veličina. Također, luka raspolaže s 45 km unutarnje željezničke mreže kako bi poboljšala multimodalni prijevoz. U luci Venecija nalazi se 23 terminala za teret, od kojih su 7 terminala komercijalni terminali, a 16 terminala je u privatnom vlasništvu. Također, luka Venecija posjeduje 10 modernih putničkih terminala koji služe za brodove za krstarenja i brze brodove. Luka Venecija jedna je od najvažnijih mediteranskih luka za kruzere. Budući da posjeduje nekoliko putničkih terminala, može ponuditi raznoliku uslugu; od brodova za krstarenje do trajekata, brzih brodova koji plove do obale Istre, jahti i mega jahti. Raznoliki putnički sadržaji i usluge omogućavaju luci u Veneciji da tijekom cijele godine bude domaćin bilo koje vrste krstarenja. U 2018. godini na brod za krstarenje u Veneciji ušlo je 1.580.000 putnika. Iste se godine Venecija rangirala kao jedna od prvih matičnih luka na Mediteranu. Venecija nije samo idealno jedinstveno okruženje za krstarenje prirodnim okolišem i kulturnom baštinom, već je i glavna luka opremljena najmodernijim sadržajima potrebnim za prihvrat svih vrsta brodova i njihovih putnika.³⁸

³⁸ Port of Venice, <https://www.port.venice.it/en> (3.09.2020.)

Grafikon 10. Kretanje putnika na krstarenjima u Veneciji

Izvor: Cruise passenger movements in Venice, <https://www.statista.com/statistics/771610/cruise-passenger-movements-venice-italy/> (3.09.2020.)

U prethodnom grafikonu prikazano je kretanje putnika na krstarenjima u Veneciji u periodu od 2012. godine do 2019. godine. U grafikonu se vidi pad prometa u 2015. godini u odnosu na 2012. godinu, te pad uspoređujući 2019. sa 2013. godinom.

4. UTJECAJ KRUZING TURIZMA NA EKOLOGIJU

Činjenica je kako promet zagađuje okoliš radi potrošnje energije, zagađenje bukom, trošenjem zemljišnih površina kao i emisijom CO₂. Osnovna definicija turizma uključuje promjenu mjesta stalnog boravka, što uključuje i promet. U posljednjih 25 godina javljaju se sve veći problemi vezani uz ekološke posljedice uzrokovane turističkim kretanjima. Zbog sve većeg rasta turizma dolazi do klimatskih promjena (stvaranje snijega, ledenih kapa, najezi insekata, trajno zamrzavanje tla i dr.), stvaranja ozonskih rupa, zagađenja vode i zraka koje uzrokuje loše posljedice po čovjeka, vegetaciju i životinje te velike potrošnje energije. Dolazi do promjene krajolika te velikog zagađenja bukom i utjecaja na čovjeka i životinje. Brojan istraživanja pokazala su kako su prepoznati konflikti između turizma i prirodne okoline.³⁹

³⁹ Muller, H., Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004.

Kruzing turizma ima značajan utjecaj na onečišćenje voda. Navedena činjenica posebno se odnosi na talijansku stranu Jadrana koju karakterizira loša kvaliteta i zagađenost vode zbog otpadnih voda nastalih što utjecajem turizma, a što industrijom. Usprkos navedenom, veća turistička mjesta poput Rimini, Riccione, Bellagia i Cattolice priključena su na sustav uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Kruzing turizam pripada u granu turizma zbog kojih je potrebna veća regulacija u polju zaštite okoliša. Svakim danom se sve više promatra utjecaj kruzing turizma na okoliš kako bi se pravodobno donijele mjere o zaštiti okoliša. Već je 1970 - ih godina OECD15 donio mjere u području okoliša te ih svrstao u nekoliko kategorija koje uključuju restrukturiranje okoliša, stvarane otpada, utjecaj na okoliš izazvan turističkim procesima te utjecaj na dinamiku populacije. Štetni utjecaji kruzing turizma ogledaju se u lošoj kvaliteti vode i zraka te visokoj razini buke. Veliki problem i štetu čine fekalije koje se puštaju u mora, ali i zagađenja motora s unutrašnjim izgaranjem za brodove. Jedna od vrsta negativnog utjecaja na turizam je i ribolov koji ima utjecaj na morski životinjski svijet. Jedna od većih posljedica kruzing turizma je potrošnja vode. Na području Sredozemlja se potroši prosječno 440 litara vode po turistu. Prosječan kruzer na moru stvara oko 800 tona fekalija, 4000 tone otpadnih voda te 80 tona otpadnih voda kaljuže i opasnog otpada u vremenskom periodu od jednog tjedna. Zbog pristupa kruzera, luke se moraju prilagođavati i iskopavati velika dna čime narušavaju prirodno dno mora. Prosjek zagađenja po jednom putniku na kruzera iznosi oko 40 litara fekalija po danu, 360 litara otpadnih voda, 60 litara toksičnih otpada, oko 3 kg krutog otpada, 2800 litara vode kaljuže po jednom danu i dr⁴⁰. Jedan od primjera štetnog djelovanja kruzera očituje se u korištenju balastnih voda koje se koriste kako bi se održala stabilnost broda. Ako se balastne vode ispuštaju u lukama može doći do nemjerljivih loših posljedica na ekosustav i životinjski svijet.

⁴⁰ Benić I. (2004.), Utjecaj pomorskih krstarenja na turističku destinaciju, str. 50. – 54.

5. ZAKLJUČAK

Kruzing turizam na području Jadranskog mora ima veliki potencijal za daljnji razvoj i napredak, a posljednjih godina ova grana turizma postala je sve dostupnija nižim društvenim slojevima. Kako bi određena turistička destinacija, odnosno luka, uspjela privući ciljanu skupinu turista, važno je da bude konkurenta i neprekidno ulaže u svoje resurse. Jadransko more poznato je po mnoštvu odredišta kruzing turizma zbog dobre kvalitete, cijene, turističke ponude, ali i ljubaznosti domicilnog stanovništva i zaposlenog osoblja. S obzirom na svoj potencijal, lučka odredišta Jadranskog mora trebala bi ostvarivati veliki promet u području kruzing turizma.

Analizom lučkih odredišta na području Jadranskog mora utvrđeno je kako trenutačno postoje brojna odredišta koja svojom kvalitetom, ljepotom i sadržajem privlače turiste na kruzing putovanjima. Trenutačno, na Jadranskom moru se ističu Luka Venecija i Luka Dubrovnik. Luka Venecija ujedno je i najveća luka Jadranskog mora. Svakodnevno, luka prima veliki broj turista, što osim pozitivnih stvari i negativne posljedice. U bližoj budućnosti, susjedna luka Trst imat će priliku ugostiti turiste, jer ih sama luka Venecija više neće moći primati u tolikom broju. Na području Republike Hrvatske svakako je prepoznatljiva luka Dubrovnik koja se suočava s problemima sličnim luci u Veneciji. U nekoliko prethodnih godina Dubrovnik je primao veći broj turista od propisanog, zbog čega je morao uspostaviti nove mjere i propise u vidu ograničavanja broja turista zbog narušavanja kvalitete života domicilnog stanovništva, kao i kvalitete okoliša. Zbog toga su potrebna ulaganja u ostale luke na Jadranu kako bi se postavila ravnoteža između manjih luka i luke Dubrovnik. Među manjim luka ističe se luka Korčula kao destinacija za manje brodove ima potencijal za napredovanje nakon izgradnje luke Polačište, koje je ugovoreno u srpnju 2020. godine. Osim Dubrovnika, postoji još nekoliko manjih luka po Jadranu koje imaju potencijal za napredovanje ako se u njih bude ulagalo na pravi način. Analizom je utvrđeno kako pravilna ulaganja u luke i izgradnja infrastrukture donose pozitivnu dobit i veći broj dolazaka. Primjer toga na području Republike Hrvatske su luka Split i Zadar. Iz prethodno napravljenih analiza vidljiv je porast broja dolazaka nakon rekonstrukcije luke, odnosno izgradnje nove luke kao što je slučaj luke Gaženica - Zadar. Osim Republike Hrvatske i ostale države Jadranskog bilježe povećanje broja gostiju odnosno brodova na kruzing putovanjima posljednjih nekoliko godina.

Kruzing turizam je brzorastuća grana turizma posljednjih 20-tak godina. Svaka država koja se nalazi na moru ili rijekama, a želi postići uspjeh u turizam treba ulagati u kruzing turizam. Osim ulaganja u resurse, infrastrukturu i praćenje konkurenata važan faktor napretka kruzinga kao grane turizma ima i potpora države. Kruzing turizam mora imati potporu države, odnosno nadležnih ministarstava kako bi se napredovalo na kvalitetan način. Potpora Ministarstva turizma i Ministarstva pomorstva nužno je potrebna kako bi se doprinijela ulaganja i investicijska potpora Europske Unije.

Važan faktor koji utječe na cijeli sustav turizma je ekologija. Ekološka svijest u području kruzing turizma naglašava se i promovira kroz različite organizacije čiji je primarni smisao naglasiti štetnost kruzing turizma. Pojedine turističke organizacije ulažu u ekološke programe kako bi naglasile važnost eko održivosti u području recikliranu otpada ili pročišćivanja otpadnih voda. Kompanije koje provode programe eko održivosti na svojim kruzerima često dobivaju porezne olakšice. Kruzeri u modernom turističkom svijetu predstavljaju ekološku opasnost i zbog toga je važno biti upoznat s mogućim negativnim posljedicama za ekologiju.

LITERATURA

Knjige:

1. Benić I. (2004.), Utjecaj pomorskih krstarenja na turističku destinaciju, str. 50. – 54.
2. Cruise Industry News (Spring 2006), Caribbean Capacity, New York, str. 72.
3. Horak S et al., Institut za turizam Zagreb (2007), Studija održivog razvoja kruzing turizma u Republici Hrvatskoj, str. 4 – 6.
4. Nadilo, B. (2015.), Vanjski vezovi u splitskoj luci – Rješenje za prihvrat najvećih putničkih brodova, Građevinar 67 (5), str. 487
5. Vojvodić, K., op. cit., str. 156.-162.

Članci:

1. Đuraković V. (2007), Razvoj Dubrovnika kao luke ticanja u kruzing-turizmu i projekt razvoja luke Dubrovnik, str. 3 – 5.
2. Luković, T. (2004.) „Analiza razvoja svjetskog i hrvatskog cruisinga“ // Naše more : znanstveni časopis za more i pomorstvo, 280 (2008), 233-248 (međunarodna recenzija, članak, znanstveni)
3. Pavlić I. (2013), Cruise tourism demand forecasting – The case of Dubrovnik
4. Srećko K. (2017.), Znanstveno-stručni časopis za more i pomorstvo „Naše more“, godište.55 br.5, str. 245.

Internet:

1. Avoid Crowds, Analyzing Venice 2020 cruise data - <https://avoid-crowds.com/analyzing-venice-2020-cruise-data/> (29.07.2020.)
2. Cruise schedule, live map, terminals, news, <https://www.cruisemapper.com/ports/trieste-port-280> (29.07.2020.)

3. Državni zavod za statistiku „Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj, siječanj 2019. – prosinac 2019.“, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_04_2019.htm (02.07.2020.)
4. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, „Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do studenoga 2019.“, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_07_2019.htm, (25.06.2020.)
5. Državni zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-05_02_2019.htm (01.07.2020.)
6. Durrës Albania, <http://albania.al/destinations/durres/> (30.07.2020.)
7. hrturizam.hr, hrvatski turistički portal, Cruise critic proglasio Dubrovnik najboljom destinacijom za kružna putovanja na istočnom Mediteranu (27.06.2020.)
8. Hrturizam.hr, <https://hrturizam.hr/venecija-zabranila-velikim-kruzerima-pristup-povijesnom-sredistu-grada/> (29.07.2020.)
9. Karakteristike luke Dubrovnik, <https://www.portdubrovnik.hr/karakteristike-luke> (28.06.2020.)
10. Lučka uprava grada Dubrovnika, <http://www.portdubrovnik.hr/index.php?act=1&lnk=2&lan=hr> (25.06.2020.)
11. Lučka uprava grada Splita, <https://portsplit.hr/kruzna-putovanja/tehnicki-podaci/> (01.07.2020.)
12. Luka Bari, <https://www.borderline24.com/2019/02/06/bari-banchina-del-porto-intitolata-ai-fratelli-tatarella-onoriamo-due-persone-dato-lustro-alla-citta/> (1.9.2020.)
13. Port of Dubrovnik, Kružna putovanja, <https://www.portdubrovnik.hr/kruzna-putovanja> (25.06.2020.)
14. Port of Durres, <http://www.durresport.al/> (30.07.2020.)
15. Port of Koper – Port history, <https://www.luka-kp.si/eng/more-about-port-s-history> (30.07.2020.)
16. Port of Kotor, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/statisticki-podaci.html> (29.07.2020.)

17. Port of Kotor, Istorijat, <http://www.portofkotor.co.me/O-luci/istorijat.html> (29.07.2020.)
18. Port of Rijeka, O ustanovi, <https://www.portauthority.hr/o-ustanovi/> (02.07.2020.)
19. Port of Šibenik, Osnovno o luci, http://www.portauthority-sibenik.hr/hrv/luka_sibenik/index.asp (01.07.2020.)
20. Port of Venice, <https://www.port.venice.it/en> (3.09.2020.)
21. Port of Zadar, <https://www.port-authority-zadar.hr/> (01.07.2020.)
22. Port of Zadar, Luka Gaženica, <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/putnicka-luka-gazenica/> (01.07.2020.)
23. Port Ravenna, <http://www.port.ravenna.it/home-en/> (29.08.2020.)
24. Dubrovački dnevnik, <https://dubrovaekidnevnik.net.hr/vijesti/zupanija/potpisani-ugovori-o-izgradnji-nove-luke-polaciste-i-rekonstrukciji-pristupne-ceste> (29.07.2020.)
25. Slovenija, <https://www.dinarskogorje.com/dr382ave-dinarskog-prostora-i-njihova-prirodna-obilje382ja.html> (25.07.2020.)
26. The Association of Mediterranean cruise ports, <http://www.medcruise.com/> (25.06.2020.)
27. Visit Montenegro, <https://me.visit-montenegro.com/transport/transportation-ports-marinas/> (26.07.2020.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz kruzing luka na Jadranu.....	2
Slika 2. Luka Gruž, Dubrovnik	6
Slika 3. Kruzer prolazi ispred samog centra Venecije	14
Slika 4. Grad Bari, Italija - Snimljen iz zraka.....	16
Slika 5. Luka Dubrovnik	22

POPIS TABLICA

Tablica 1. Najveći kruzeri na svijetu.....	2
Tablica 2. Lučka naknada brodova na kružnim putovanjima (luka Zadar)	3
Tablica 3. Prikaz stranih brodova, broja putovanja, dana boravka, te broja putnika sa indeksom usporedbe 2018. i 2019. godine	5
Tablica 4. Prikaz broja putnika sa linijske veze i kruzina putnika Šibenske luke, te broja kruzina dolazaka od 2012. – 2016. godine.....	8
Tablica 5. Prikaz broja putnika i broja ticanja luke Zadar u periodu od 2014. – 2019. godine .	9
Tablica 6. Broj putnika luke Koper u 2018. i 2019. godini.....	17
Tablica 7. Broj putnika luke Durres od 2014. do 2019. godine	20

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Prikaz usporedbe 2018. i 2019. godine najposjećenijih luka RH	4
Grafikon 2. Broj brodova na kružnim putovanjima luke Split od 2016. do 2019. godine.....	7
Grafikon 3. Prikaz broja putnika i ticanja brodova na kružnim putovanjima 2014. – 2019....	10
Grafikon 4. Prikaz broja putnika na jedrenjacima i kruzerima 2015. – 2019. godine	11
Grafikon 5. Prikaz vodećih luka cijele Italije prema udjelu tranzita i ukraćaja putnika 2019.	12
Grafikon 6. Prikaz broja kruzing putnika luke Venecija 2012. – 2019.....	13
Grafikon 7. Prikaz broja kruzing brodova na putovanjima luke Kotor (2009. – 2015.)	18
Grafikon 8. Prikaz broja putnika na kruzing putovanjima luke Kotor (2009. – 2015.)	19
Grafikon 9. Prikaz domaćeg prometa luke Dubrovnik u 2019. godini	22
Grafikon 10. Prikaz međunarodnog prometa u 2019. godini	23
Grafikon 11. Broj kružnih putovanja u 2019. godini	24
Grafikon 12. Kretanje putnika na krstarenjima u Veneciji	25